Mintaprojektet készítő pedagógus neve:	**Éger Gyöngyi**
Iskola neve, címe:	**Bolyai János Gimnázium 2364 Ócsa Falu T. u. 35.**
A projekt címe:	**Láss a polcok mögé! (tudatos vásárló)**
Ajánlott korosztály:	**középiskola**

Tevékenység, időbeosztás	A tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák, módszerek	Eszközök, mellékletek
Láss a polcok mögé!			
1. nap *Látogatás egy hipermarketben, ne vásárolj semmit!*	Felhívni a figyelmet arra, hogy hogyan manipulálják a vásárlókat a kereskedelemben.	Tegyenek látogatást a csoportok egy hiper- vagy szupermarketben, kizárólag megfigyelési céllal, semmiképpen most ne vásároljanak. A személyes tapasztalatszerzés a cél, majd az ábra segítségével beszéljék meg a látottakat. Hogyan manipulálják a potenciális vásárlókat a boltokban? Mit tehetünk ellene? Hol vásároljunk? Gyűjtsenek össze érveket és ellenérveket! Fogalmazzák meg az osztály többségének álláspontját!	1. melléklet 1. ábra Látogatás egy hipermarketben
2.nap *Az élelmiszerek útja* Rajz, számítógépes grafika, ismeretterjesztő poszter vagy ismeretterjesztő prezentáció készítése a kávé, nádcukor, mobiltelefon, pamut póló stb. termékek életútjáról! Csak néhány a boltok polcain található termékek közül, amelyek hosszú úton jutnak el a fogyasztókhoz, és ez az út gyakran "nem éppen" etikus. Sok esetben az emberi jogok megsértése, éhbér, létbizonytalanság, gyerekmunka és súlyos környezetszennyezés áll ezek mögött a termékek mögött. Örvendetes lenne, ha minél rövidebb úton jutnánk élelmiszerünkhöz, hiszen így biztosak lehetnénk abban, hogy honnan származik és kevesebb szállításra lenne szükség.	A szociális problémák: szegénység, gyermekmunka, a gazdaságban dolgozók kizsákmányolása, erdőirtás, növényvédőszer-használat, levegőszennyezés, széndioxidkibocsátás	Nézzék meg „A narancslé útja” vagy „A kávé ereje” c filmet. Készítsenek prezentációt a termékek életútjáról! Kísérjék végig a termék útját a gyártástól a fogyasztásig: Milyen alapanyagokra van szükség a termék előállításához, ezek hogyan szerezhetők be? Mekkora a termék önköltsége? Az elkészült termék milyen csatornákon jut el a fogyasztókhoz? A különböző „kereskedelmi útvonalakon” milyen árrések rakódnak rá? Élelmiszer kilométerek, mennyit utazott? Nézzenek utána milyen útvonalon, hogyan érkezett a boltokba.	**A narancslé útja- facsarva, Brazíliából,** c film: https://www.youtube.com/watch?v=7GAeG39sxfs **A kávé ereje** c. film: https://www.youtube.com/watch?v=AGmVTXidYwA 2. melléklet Keserédes csokoládé: Mi rejlik a nemzetközi csokoládéipar mögött? számítógép, internet 3. melléklet Vízlábnyom

Méltányos-e a kereskedelem? Lehet másképp!			
3.nap *Ismeretszerzés a méltányos kereskedelemről*	bio termék, fair trade/ méltányos kereskedelem	Nézzenek utána mit jelent a FAIR TRADE jelzés? Gyűjtsenek a fair trade cimkékkel megjelölt termékeket! Mit jelent a kereskedelemben a méltányosság elve? Mutassák be a fair trade mozgalom lényegét és elterjedését Európában és Magyarországon!	4. melléklet fair trade logo számítógép, internet
Filmvetítés **Thule Tuvalu** *svájci, tuvalui, grönlandi dokumentumfilm, 2014,* *96 perc* *(rendező: Matthias von Gunten)* **Szavatossága lejárt?! film az élelmiszerpazarlásról** *norvég dokumentumfilm, 2017* *54 perc* *(rendező: Kieran Kolle)*	globális felmelegedés, vadászó-halászó bennszülött társadalom, tömegtermelés – önellátás, ökológiai kihívásokra adott válaszok, élelmiszerpazarlás	A film megtekintése, majd utána egy online teszt kitöltése a filmhez kapcsolódóan a diákok számára.	Online teszt: számítógép, internet
Mit tehetünk mi? - Keresd a helyit! Szezonja van?! (tudatos vásárló)			
4.nap *Látogatás egy helyi piacon, vásárolj helyit!* Vásárláskor részesítsük előnyben a helyi termékeket, termelőket! A helyben termelt élelmiszerek frissek, nem utaznak országokon, földrészeken keresztül. Egyre népszerűbbek a termelői piacok, ahol valódi kapcsolat alakul ki a termelő és a vásárló között. Megtudhatjuk, hogyan készült a termék, megismerhetjük a gazdát, tapasztalatot, recepteket cserélhetünk. A környezeti és egészségügyi szempontokon túl az is fontos, hogy a pénzünk a helyi gazdaságot és a termelőt, nem pedig a kereskedőt támogatja	A cél továbbra is a diákok gyakorlatban használható ismereteinek a bővítése, melynek eredményeként általánossá válhat a tudatos fogyasztói szemlélet, illetve a fogyasztóbarát vállalkozói szemlélet kialakítása. .		
Tudatos vásárló Vásárlás előtt gondoljuk végig, hogy mire van valóban szükségünk, hasznos lehet egy lista is, így elkerülhetjük, hogy felesleges dolgokat vásároljunk csak azért, mert akciós, vagy mert megtetszik.	tudatos vásárlás	Gyűjtsék össze, mit tesz egy tudatos vásárló!	Csomagoló papír, toll

Keressük a csomagolás nélküli, helyi, biogazdálkodásból származó termékeket. Feldolgozott termékek esetében szánjunk időt (sajnos gyakran a nagyító sem árt) az összetevők megismerésére.			
5.nap *Legyenek részesei egy jó ügynek!* Válasszanak az alábbi két lehetőség közül: A. Szervezzenek kampányt a termelői piacok vagy a tudatos vásárlás népszerűsítésére! A feladat egy facebook-oldal, weboldal vagy blog készítése. Törekedjenek arra, hogy átadják azokat az információkat, amelyek az egyéni felelősségre hívják fel a figyelmet és arra, hogy mindenki tehet valamit egy fenntarthatóbb, élhetőbb jövőért. A legtöbb lájkot kapott csapat jutalomban részesül.	IKT fejlesztés		számítógép, internet, oklevél
B. Szervezzenek suli piacot, garázsvásárt! Készítsetek egy legalább 3 perces videót is az eseményről. A film készülhet fényképezőgéppel, telefonnal vagy kamerával is. Szavazással megválasztásra kerül a vásár legszebb, legötletesebb standja,…stb.			Oklevelek

A Magyar Természetvédők Szövetsége (MTVSZ) a „Supplycha!nge – Kampány az ökotudatos boltokért” projekt keretében „Láss a polcok mögé!” című tudatos fogyasztással kapcsolatos fotókiállítást hozott létre. A kiállítás igényelhető az iskolák számára.

A filmekről röviden:

Thule Tuvalu

Thule Grönland legészakibb csücskén fekszik, Tuvalu pedig egy kicsi szigetállam a Csendesóceánon. A hatalmas távolság ellenére a két helyet ugyanaz a természeti csapás sújtja: Thulében fogy a jég, Tuvaluban pedig folyamatosan emelkedik a tengerszint, és fennáll a veszély, hogy a sziget úgy, ahogy van, elmerül. Míg legtöbben a globális felmelegedéssel csak a médiában találkozunk, Thule és Tuvalu lakosainak a szorongató valóság.
trailer: https://www.youtube.com/watch?v=_2e8jbzofFQ
http://www.verzio.org/hu/2017/diak-verzio-kozepiskolakban

Szavatossága lejárt?! film az élelmiszerpazarlásról

Négy fiatal férfi egy meglepő vállalkozással próbálja felhívni a figyelmet az ételpazarlás problémájára: a norvégiai Északi-fok holdbéli tájairól le akarnak biciklizni egészen az ország déli részén fekvő Lindesnes nevű turistaparadicsomig úgy, hogy közben kizárólag kukákban talált ételekből nyerik vissza az elhasznált kalóriákat. Lejárt ételt még soha senki nem fogyasztott ennyire jóízűen.
https://kinedok.net/hu/films/detail/15

1. melléklet

Látogatás egy hipermarketben
1. ábra

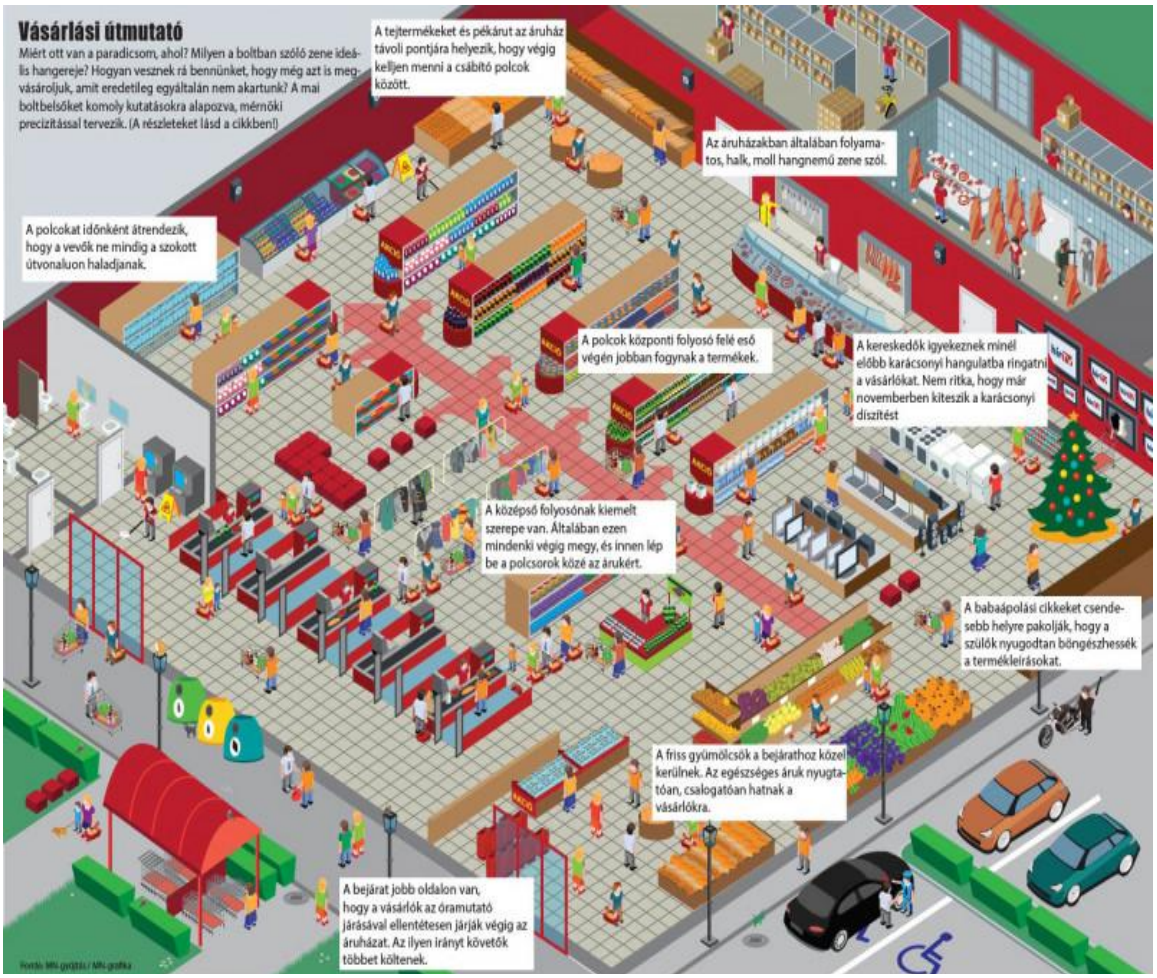

Forrás: https://mno.hu/hetvegimagazin/igy-vesznek-ra-a-boltok-a-vasarlasra-1365816

2. melléklet

Keserédes csokoládé: Mi rejlik a nemzetközi csokoládéipar mögött?

Az édességek iránti növekvő vágy: kereslet és ellátás A csokoládé egyike a világon legszéleskörűbben fogyasztott és legnépszerűbb édességeinek, és immár tömegfogyasztási terméké vált: egy európai és észak-amerikai átlagos fogyasztó 5,2 kilogramm csokoládét eszik egy évben! Európa és az Egyesült Államok számlájára írható a globális értékesítés 47 illetve 20%-a.1 Az osztrákok és a németek körülbelül 9 kilogramm csokoládét fogyasztanak évente személyenként, ezáltal ők Európa vezető csokoládéfogyasztói.2 Miközben a csokoládé egyre népszerűbb, kevés szó esik arról, hogy az elsődleges összetevője, a kakaó honnan származik és hogy milyen körülmények között termesztik. A kakaó fogyasztása a földgolyó északi felén történik, a kakaó viszont az egyenlítő körüli trópusi vidékeken nő. Csak itt találhatók meg azok a különleges körülmények, amelyeket a kakaó termesztése igényel. Évente összesen 4,2 tonna kakaóbabot termesztenek itt.3 A világ kakaóbabtermésének 70%-a nyugat-afrikai országokból származik – Elefántcsontpart, Ghána, Nigéria és Kamerun (lásd 1. ábra). Elefántcsontpart messze a legnagyobb kakaótermesztő ország, ők adják a világ kakaókereskedelmének harmadát. Ghána a második legnagyobb kakaótermesztő ország, a globális kínálat 21%-át adja. Indonézia, Nigéria, Kamerun, Brazília és Ecuador a többi fontosabb kakaószállító.

Forrás: http://www.supplychainge.org/kutatas/kakao/?L=hu

2.ábra

3. melléklet

Vízlábnyom

A vízfelhasználás kétszer gyorsabb ütemben nőtt az elmúlt száz évben, mint a Föld népessége. A Föld édesvízkészlete ugyanakkor állandó, az összes víz mindössze 1%-a alkalmas emberi fogyasztásra. Ebből a "teáskanálnyi" mennyiségből kell megtermelni élelemnövényeinket, itatni állatainkat, előállítani fogyasztási cikkeinket, és ezt használjuk ivásra, fürdésre, úszómedencéink feltöltésére, golfpályák, utak locsolására... Érthető, hogy komoly verseny folyik érte.

A Föld édesvízkészletét nemcsak a túlzott fogyasztás, hanem az éghajlatváltozás, a környezet-szennyezés, a talajszennyezés, a gazdasági növekedés, a változó életstílus is veszélyezteti. Mérjük vízhasználatunkat, hogy ésszerűen tudjunk takarékoskodni vele.

A vízhasználatnak is van ökológiai lábnyoma. A vízhasználat egy adott idő alatt elfogyasztott (elpárologtatott) és/vagy beszennyezett víz mennyisége. A vízlábnyom kiszámítható bármilyen fogyasztói csoportra (személy, fogyasztók, család, város, nemzet) vagy vállalatra (állami vállalat, magán vállalat, iparág).
Az egyén, a közösség vagy egy üzletág vízlábnyoma jelzi mindazt a felhasznált vízmennyiséget, amennyit közvetlenül elfogyaszt és amennyit közvetve az előállított termékek, igénybe vett szolgáltatások előteremtéséhez használt el.
A fejlett országok között takarékos vízfelhasználónak számító Németországban például egy lakos naponta átlag csupán 124 liter vizet fogyaszt közvetlenül (ivóvízként vagy háztartásában), vízlábnyoma azonban a közvetett fogyasztás miatt eléri a napi 5000 litert.
Az országoknak van belső és külső vízlábnyoma. A belső a hazai forrásokból nyert víz mennyiségét jelzi, a külső pedig azt, hogy az importált termékek mennyi víz felhasználásával készültek a gyártó országban, és mennyi vizet emésztett föl szállításuk. Például Japán vízlábnyoma fejenként évi átlag 1300 köbméter, ám ennek a mennyiségnek a 77%-a idegen országból származik.
A vízlábnyom kék-, zöld- és szürkevízből tevődik össze. A kékvíz a termékhez vagy szolgáltatáshoz felhasznált friss felszín alatti és fölötti víz, a zöldvíz a földben nedvességként tárolt csapadékvíz, a szürkevíz pedig az a szennyezett vízmennyiség, amely a termékkel vagy szolgáltatással kapcsolatban keletkezik.

Forrás: http://fna.hu/mittehetsz/vizlabnyom

4. melléklet

http://tudatosvasarlo.hu/cimkek/utz-certified

http://tudatosvasarlo.hu/cimkek/fair-trade

Bioterméknek az ökológiai gazdálkodásból származó termékeket nevezzük, amelyeknek előállítása során kímélik a környezetet, az állatokat pedig az állatjóléti előírásoknak megfelelően tartják. Ökológiai gazdálkodásban nem megengedett a génmódosított szervezetek, a mesterséges hozamfokozók használata, a növényvédelemben a megelőzés és a mechanikai módszerek kerülnek előtérbe. A biotermékek egészségesek, hiszen nem tartalmaznak szermaradványokat, vitamintartalmuk, tápértékük általában magasabb, mint konvencionális társaiké. Az ellenőrzött biotermékeken HU-ÖKO-01 vagy HU-ÖKO-02 megjelölés szerepel.

Méltányos, vagy fair trade kereskedelemnek azt nevezzük, amikor a fejlődő országbeli termelő a valós árát kapja meg az általa megtermelt terméknek, és nem a közvetítők fölözik le a hasznot. A méltányos kereskedelem igyekszik növelni a nők és az őslakosok megélhetéshez jutásának esélyeit, célja a gyermekmunka, valamint a nők és gyermekek kizsákmányolásának megszüntetése. (Jellemző a fair trade kávé, tea, kakaó, banán, de sok egyéb termék is származhat méltányos kereskedelemből.)

UTZ Certified egy fenntarthatósági program kávét, kakaót és teát termelő farmerek számára, amely keretében meglévő, ismert márkájú termékeket gyártó és forgalmazó cégekkel működhetnek együtt. A programban részt vevő gazdálkodók jobb termelési és mezőgazdasági gyakorlatokat sajátíthatnak el, biztonságos és egészségre nem ártalmas munkakörülményeket teremthetnek, és környezetvédelmi szempontok figyelembe vétele mellett dolgozhatnak. Az UTZ Certified programban részt vevő gazdaságokban nem lehet gyermekeket dolgoztatni.